

ANNA SIDORCZUK

Biblioteka Politechniki Białostockiej
e-mail: a.sidorczuk@pb.edu.pl

CO STUDENCI UCZELNI TECHNICZNYCH SĄDZĄ O CZYTANIU?

Badanie stanu czytelnictwa wśród studentów Politechniki Białostockiej

Anna Sidorczuk jest absolwentką studiów licencjackich i magisterskich bibliotekoznawstwa i informacji naukowej na Uniwersytecie w Białymstoku oraz studiów licencjackich filologii angielskiej na Uniwersytecie Warszawskim. W l. 2006-2009 pracowała jako nauczyciel-bibliotekarz, a od 2009 r. pracuje w Bibliotece Politechniki Białostockiej. Jej zainteresowania skupiają się na bibliometrii, czytelnictwie oraz zastosowaniach e-learningu i narzędzi Web 2.0 w bibliotece.

SŁOWA KLUCZOWE: Czytelnictwo. Studenci. Uczelnie techniczne. Badanie czytelnictwa. Politechnika Białostocka.

ABSTRAKT: Teza/cel artykułu – Celem artykułu jest przedstawienie stanu czytelnictwa oraz preferencji czytelnictwa studentów uczelni technicznych na przykładzie słuchaczy Politechniki Białostockiej. **Metody badań** – W kwietniu i maju 2011 r. przeprowadzono badanie ankietowe na próbie 500 studentów Politechniki Białostockiej. Uzyskane dane skonfrontowano z wynikami badania *Społeczny zasięg książki* opublikowanymi w 2010 r. **Wyniki** – Badanie wykazało, że 30% ankietowanych studentów to czytelnicy intensywni, 60% – to czytelnicy sporadyczni, a tylko 10% w ciągu roku poprzedzającego badanie nie przeczytało żadnej książki. Stwierdzono, że respondenci preferują zinstytucjonalizowane sposoby pozyskiwania literatury, jednakże dość często docierają do publikacji, ściągając je z Internetu. Badanie pokazało, że przekaz internetowy czy elektroniczny coraz częściej pełni rolę głównego nośnika w przekazywaniu treści. **Wnioski** – Studenci Politechniki Białostockiej potwierdzili, iż posiadają ukształtowany nawyk czytelnictwa i tym nie różnią się zbytnio od ogółu osób posiadających wyższe wykształcenie, co wykazało badanie przeprowadzone przez Bibliotekę Narodową. Przejawia się to nie tylko w ilości przeczytanych książek w ciągu roku, ale też w częstotliwości ich zakupywania czy korzystania z bibliotek i wskazuje na dużą aktywność czytelnictwa. Warto zauważyć, iż coraz większą rolę odgrywają w niej praktyki związane z korzystaniem z publikacji dostępnych w Internecie.

WPROWADZENIE

Badanie czytelnictwa polega przede wszystkim na obserwowaniu czynności czytania z perspektywy zachowań grup, w odniesieniu do pewnej

zbiorowości (Wojciechowski, 1999, s. 18). M. Skwarnicki pisze, że „czytelnictwo jest procesem społecznym, polegającym na zaspokojeniu estetycznych, intelektualnych, naukowych, informacyjnych i rozrywkowych potrzeb ludzi, poprzez przyswajanie przekazywanego pisemnie dorobku ludzkich myśli, uczuć i wiedzy” (Skwarnicki, 1960, s. 243).

W ostatnich latach dość powszechne stało się przekonanie, iż procent osób czytających systematycznie spada. Intrzygują i jednocześnie szokują najnowsze badania społecznego zasięgu książki przeprowadzone przez Bibliotekę Narodową, z których wynika, że 56% osób w wieku 15 i więcej lat nie zjrzało w ciągu roku do żadnej książki, a 32% miało z nią sporadyczny kontakt. Co więcej, badania te wykazały również, że w ciągu ostatniego miesiąca ponad 46% nie przeczytało nawet krótkiego artykułu – tekstu dłuższego niż 3 strony maszynopisu (Biblioteka Narodowa, 2010). Dane te skłoniły autorkę niniejszego artykułu do podjęcia próby oceny stanu czytelnictwa wśród studentów uczelni technicznych na przykładzie słuchaczy Politechniki Białostockiej.

Studenci stanowią specyficzną grupę badawczą. W większości badań czytelniczych grupa ta traktowana jest na równi z uczniami. Podejście takie budzi jednak wątpliwości, albowiem spodziewać się można, że osoby dorosłe i wciąż uczące się mają już bardziej wyrobione pewne praktyki i nawyki czytelnicze aniżeli nastolatki. Badanie poziomu czytelnictwa wśród studentów uczelni technicznej jest ciekawe również ze względu na profil tych szkół wyższych. Zagadnienie to w latach 70. XX w. analizował Stanisław Gorzkowicz, opisując humanizację inteligencji technicznej. Stwierdził on iż: „Uczelnia techniczna, nastawiona głównie na przygotowanie zawodowe studentów, jest interesującym, bardziej niż inne typy uczelni, polem obserwacji zderzeń techniki i humanistyki” (Gorzkowicz, 1972, s. 18). Wynika to z faktu, iż studenci uczelni technicznych, sięgając po literaturę piękną czy popularnonaukową, czytają publikacje całkowicie różne od tych, z jakimi stykają się na co dzień podczas przygotowywania się do zajęć czy egzaminów. Aktywność czytelnicza studentów uczelni technicznych jest przy tym problemem często pomijanym w badaniach czytelnictwa, które zazwyczaj prowadzone są na uniwersytetach bądź na grupach studentów ujmowanych ogólnie.

ZAŁOŻENIA BADAWCZE

W badaniu, którego wyniki przedstawione są w niniejszym artykule, wykorzystano anonimową ankietę, która była wypełniana dobrowolnie przez grupę losowo wybranych studentów Politechniki Białostockiej. Badania sondażowe przeprowadzono w kwietniu i maju 2011 r. Ze względu na to, że Biblioteka Narodowa przeprowadziła badania na próbie reprezentatywnej, podobne warunki starano się zachować w badaniach czytelnictwa przeprowadzonych na Politechnice Białostockiej. Wielkość próby przy reprezentacyjnej metodzie badawczej zależy od przyjętego poziomu ufności, marginesu błędu oraz wielkości badanej populacji. W celu dobrania odpowiedniej liczby respondentów reprezentujących środowisko studentów Politechniki Białostockiej posłużono się kalkulatorem, dostępnym na stronie internetowej Instytutu PBS¹. W badaniu prze-

¹ Wielkość próby losowej wyznaczono za pomocą kalkulatora zamieszczonego na stronie internetowej: <http://www.pbssopot.com.pl/x.php?x=139/Dobor-proby.html>, dostęp: 5.04.2011.

prowadzonym na podstawie losowej próby reprezentatywnej dokładność wnioskowania uogólnionego na całą populację określa błąd statystyczny i wiarygodność oszacowania. W przeprowadzonym badaniu poziom ufności wynosi 0,95, gdyż założono, że z prawdopodobieństwem wynoszącym 95% można przenieść wnioski z próby na całą populację studentów Politechniki Białostockiej. Stąd też założono, że margines błędu, a tym samym wyciągane wnioski mogą odbiegać od rzeczywistości o +/- 5%. Przyjęcie innych założeń badawczych, zwiększających stopień prawdopodobieństwa wniosków oraz zmniejszających margines błędu, automatycznie zwiększa wielkość wymaganej próby badawczej, to zaś komplikuje proces badawczy od strony organizacyjnej.

Przy przyjętych założeniach dla populacji 13 600 studentów Politechniki Białostockiej minimalna wielkość próby reprezentatywnej wynosi 374 osoby, jednakże ankiety wypełniło łącznie 500 studentów. Taka próba zapewnia więc w miarę pewne wyniki badawcze, które można skonfrontować z wynikami badań przeprowadzonych przez Bibliotekę Narodową. Schemat doboru próby badawczej przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Schemat doboru próby badawczej

Poziom ufności (stopień prawdopodobieństwa)	0,95
Wielkość populacji (liczba studentów Politechniki Białostockiej)	13 600
Szacowana wielkość frakcji	0,5
Błąd maksymalny (margines błędu)	0,05
Wielkość próby	374
Próba przyjęta w badaniu	500

Badania przeprowadzono wśród studentów wszystkich wydziałów Politechniki Białostockiej, którzy wyrazili chęć wypełnienia ankiety. Jak można było się spodziewać ze względu na profil szkoły, zdecydowaną większość ankietowanych stanowili mężczyźni – aż 68% (340 osób), a zatem 32% próby stanowiły kobiety (160 osób). Przebadano zarówno studentów studiów I, jak i II stopnia. Na Politechnice Białostockiej oferta studiów I stopnia (3-letnich licencjackich oraz 3,5- lub 4,5-letnich inżynierskich) jest szersza niż oferta studiów II stopnia (magisterskich). Słuchacze studiów I stopnia stanowili 52% próby badawczej, pozostałą część – 48% stanowili studenci uzupełniających studiów magisterskich.

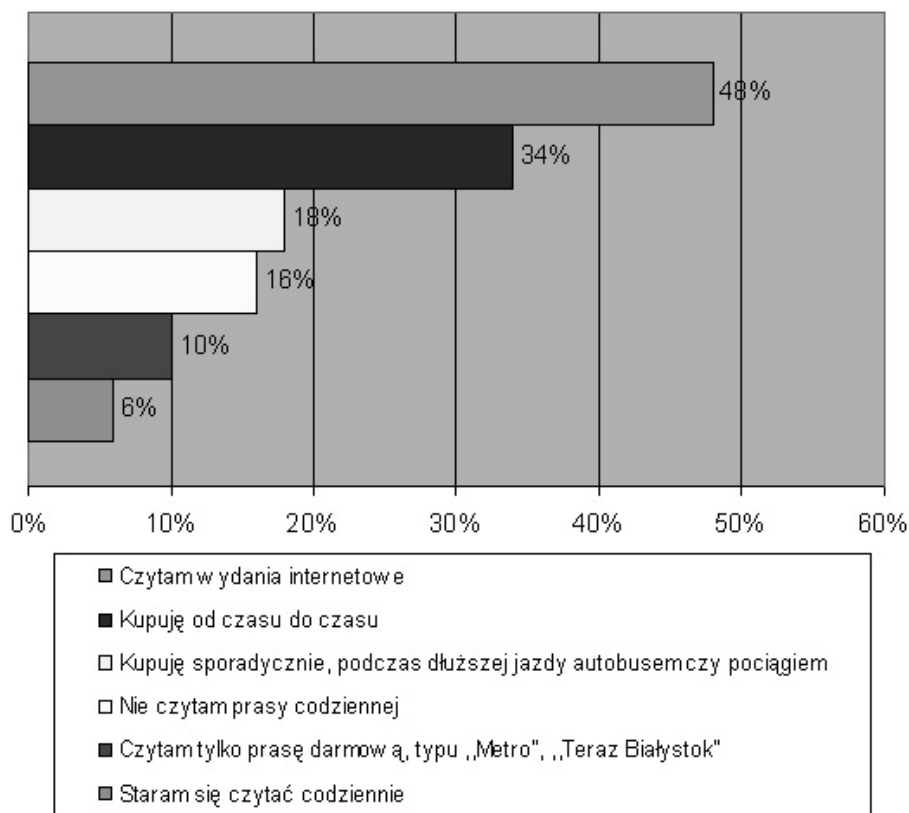
Ankieta została przeprowadzona tradycyjną techniką z użyciem kwestionariusza papierowego. Składał się on z 19 pytań zamkniętych jednokrotnego lub wielokrotnego wyboru (zob. Zał. 1). Przedmiotem badań były czytelnicze zainteresowania studentów, wyrażające się w wyborach lektur – literatury pięknej oraz artykułów z prasy codziennej i czasopism, z pominięciem publikacji czytanych w celach naukowych i związanych z kierunkiem studiów. W ankiecie nie ograniczono się do tradycyjnych form tekstów, uznając, że nowoczesne formy elektronicznego dostępu do piśmiennictwa odgrywają coraz większą rolę w kształtowaniu współczesnych praktyk czytelniczych. Jak zauważył Janusz Dunin, korzystanie ze współczesnych osiągnięć techniki elektronicznej też polega głównie na czytaniu (komputery) lub transmisji treści zapisanych w formie neooralnej w radiu czy telewizji (Dunin, 1991, s. 34). Badając czytelnictwo, nie na-

leży zatem ograniczać się wyłącznie do tradycyjnych form przekazu, lecz trzeba także zwrócić uwagę na inne formy tekstów, np. publikowane na stronach WWW. Postulat ten jest szczególnie ważny w przypadku badania młodych czytelników. Poniżej zaprezentowane zostały wyniki ankiety dotyczącej preferencji czytelniczych studentów Politechniki Białostockiej.

ANALIZA WYNIKÓW

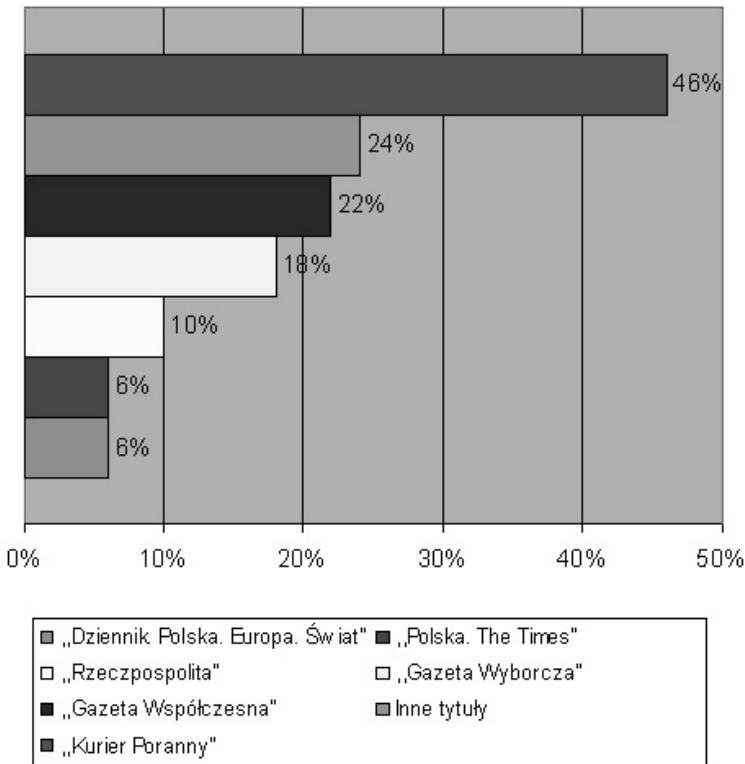
Pierwsze zagadnienie sondowane w ankiecie dotyczyło czytelnictwa prasy codziennej, a dokładniej częstotliwości sięgania po nią. Ankietowani mogli zaznaczyć jedną lub kilka spośród następujących opcji: nie czytam prasy codziennej; czytam tylko prasę darmową, typu: „Metro”, „Teraz Białystok”; kupuję sporadycznie, podczas dłuższej jazdy autobusem, czy pociągiem; kupuję od czasu do czasu; staram się czytać codziennie; czytam wydania internetowe. Odpowiedzi kształtowały się w następujący sposób: żadna z pań wypełniających ankietę nie przyznała się do braku zainteresowania prasą codzienną, jednak mężczyźni, w większości studenci studiów licencjackich zaznaczali tę opcję. Ogółem do nieczytania prasy codziennej przyznało się 16% ankietowanych. Kolejną możliwością, a więc czytam tylko prasę darmową, typu: „Metro”, „Teraz Białystok”, zaznaczyło 10%. Wśród nich znaleźli się zarówno słuchacze studiów I, jak i II stopnia, obu płci. Trzeci wariant odpowiedzi, czyli – kupuję sporadycznie, podczas dłuższej jazdy autobusem czy pociągiem, wybrało 18% badanych. Opcję tę zaznaczali głównie mężczyźni, z czego większość, to studenci studiów inżynierskich lub licencjackich. Znaczna liczba osób przyznała się do kupowania prasy codziennej od czasu do czasu. Opcję tę zaznaczyło 34% ankietowanych. Natomiast mężczyźni, będący głównie studentami studiów uzupełniających, stwierdzali, iż starają się czytać prasę codziennie. Odpowiedziało tak 6% ogółu. Warte uwagi wydaje się to, że ostatni wariant – czytam wydania internetowe zaznaczyło 48% studentów wypełniających ankietę. Niewątpliwie świadczy to o transformacji, jaka dokonuje się we współczesnym społeczeństwie i podkreśla rolę, którą Internet odgrywa w codziennym życiu. Studenci to młode pokolenie żyjące na styku kultury słowa pisanego i słowa elektronicznego. Starają się oni pogodzić te dwie formy, w związku z czym chętnie sięgają zarówno po wydania tradycyjne, jak i te nowoczesne, na co wskazują wyniki ankiety (wykr. 1). Niestety, w badaniach *Społecznego zasięgu książki 2010* pytanie dotyczące czytelnictwa prasy codziennej nie znalazło miejsca, stąd wyników dotyczących tego aspektu czytelnictwa uzyskanych w badaniu przeprowadzonym wśród studentów Politechniki Białostockiej nie można skonfrontować z danymi o charakterze ogólnopolskim.

Kolejne pytanie miało na celu zbadanie, po jakie tytuły prasowe najczęściej sięgają studenci. Do wyboru były tytuły zarówno lokalne („Kurier Poranny”, „Gazeta Współczesna”), jak również krajowe („Gazeta Wyborcza”, „Rzeczpospolita”, „Dziennik. Polska. Europa. Świat”, „Polska. The Times”). Można również było podać inne tytuły czytanej prasy codziennej. Największym zainteresowaniem wśród studentów Politechniki Białostockiej cieszy się prasa regionalna, bowiem zainteresowanie „Kurierem Porannym” zadeklarowało 46%, zaś „Gazetą Współczesną” 22% ankietowanych. Wśród osób, które wybierały te odpowiedzi, znaleźli się

Wykres 1. Czy i jak często sięgasz po prasę codzienną?

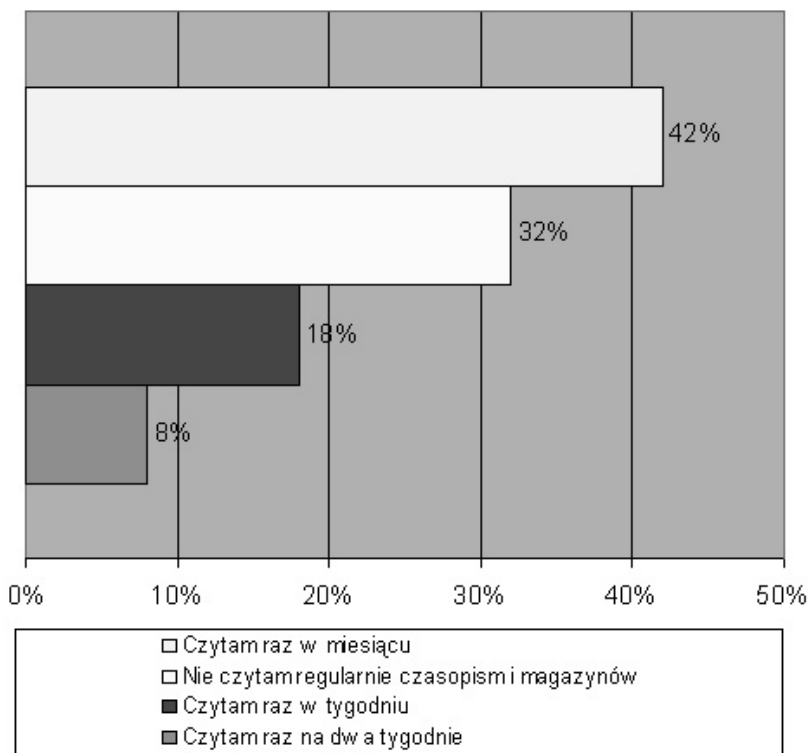
zarówno studenci studiów I, jak i II stopnia, obu płci. Część respondentów czyta jedynie prasę lokalną, inni zaś poza wydawnictwami lokalnymi interesują się również tekstami zamieszczonymi w prasie ogólnopolskiej bądź czytają jedynie takie wydania. Wśród prasy codziennej ogólnokrajowej dużym zainteresowaniem cieszy się „Gazeta Wyborcza”. Zainteresowanie tym tytułem wykazało 18% studentów, głównie mężczyzn studiujących na studiach II stopnia oraz kobiet studiujących na studiach inżynierskich lub licencjackich. Po „Rzeczpospolitą” sięgnęłoby 10% badanych, zaś po „Dziennik. Polska. Europa. Świat” oraz „Polskę. The Times” – po 6%. Zarówno „Rzeczpospolitą”, jak i „Dziennik. Polska. Europa. Świat” najczęściej wybierali mężczyźni studiujący na uzupełniających studiach magisterskich, natomiast „Polskę. The Times” wybierały głównie kobiety, studentki obu stopni studiów. Inne tytuły wybrałoby 24% ankietowanych, zarówno kobiet, jak i mężczyzn (wykr. 2). Wśród nich najczęściej wymieniano bezpłatne wydania prasy lokalnej: „Metro”, „Teraz Białystok”, a także takie pisma, jak „Agora” czy „Fakt”. W tym miejscu studenci wskazywali również różnego typu portale i serwisy informacyjne, z których korzystają. Wśród najczęściej wymienianych znalazły się: wp.pl, onet.pl, interia.pl czy tvn24.pl. Wynika to z faktu, iż obecnie Internet stał się pierwszym medium informacyjnym, natomiast społeczeństwo uległo transformacji, przekształcając się w społeczeństwo informacyjne.

Wykres 2. Jakie tytuły prasy codziennej czytasz najczęściej?

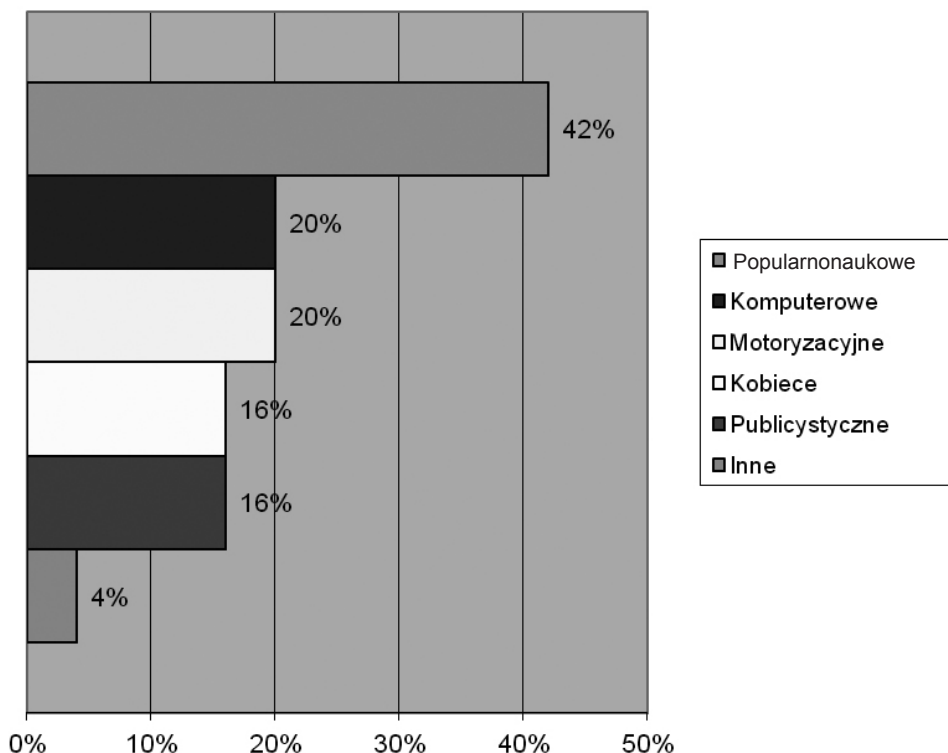
Kolejne pytania dotyczyły czytelnictwa czasopism i magazynów. Pomimo iż badania przeprowadzane przez Bibliotekę Narodową nie ujęły tej kwestii, postanowiono dokładniej przyjrzeć się czytelnictwu wśród studentów, również i z tej perspektywy. Pierwsze z pytań miało określić, z jaką częstotliwością czytane są pisma. Badani mieli do wyboru następujące odpowiedzi: nie czytam regularnie czasopism i magazynów, czytam raz w miesiącu, czytam raz na dwa tygodnie, czytam raz w tygodniu. Po czasopisma i magazyny raz w miesiącu sięga 42% badanych. Są one popularne zarówno wśród studentów, jak i studentek. Z chęcią sięgają po nie studenci 3-letnich studiów I stopnia, jak również słuchacze 2-letnich studiów uzupełniających. Zapewne ma na to wpływ ogromna różnorodność miesięczników dostępnych na rynku. 18% ankieterowanych stwierdziło, iż czasopisma lub magazyny czyta raz w tygodniu. W grupie tej przeważali mężczyźni. I w tym przypadku można się odnieść do rynku wydawniczego, gdzie ogromną większość tygodników stanowią czasopisma o tematyce publicystycznej czy sportowej, a więc te, po które sięgają właśnie mężczyźni. Kobiety z kolei częściej sięgają po pisma raz na dwa tygodnie. Przyznało to 8% badanych. Wiąże się to zapewne z tym, iż na rynku wydawniczym prasy kobiecej ogromną większość stanowią dwutygodniki. Natomiast 32% osób wypełniających ankietę stwierdziło, iż nie czyta regularnie czasopism (wykr. 3).

Kolejne pytanie dotyczące czytelnictwa czasopism i magazynów miało na celu określenie ich typu. Zaznaczyć można było następujące odpowie-

Wykres 3. Czy czytasz regularnie czasopisma lub magazyny?

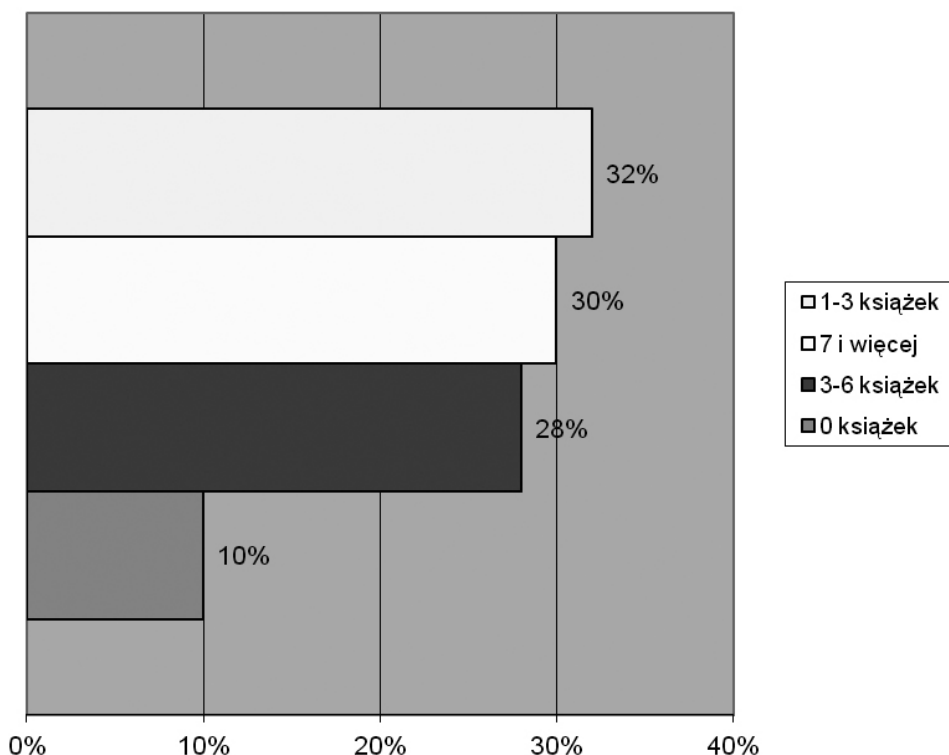
dzi: popularnonaukowe, publicystyczne, motoryzacyjne, komputerowe, kobiece, bądź wpisać własną kategorię. Największa grupa badanych przyznała, iż najczęściej przegląda czasopisma popularnonaukowe – 42%. Po tego typu magazyny sięgają zarówno kobiety, jak i mężczyźni, najczęściej będący studentami studiów II stopnia. Mężczyźni znacznie częściej przeglądają pisma o charakterze publicystycznym oraz poruszające tematykę komputerową lub motoryzacyjną. Czasopisma motoryzacyjne cieszą się uznaniem studentów wszystkich lat, podczas gdy publicystyczne i komputerowe częściej czytane są przez studentów studiów I stopnia. Popularność magazynów publicystycznych w tej grupie studentów może mieć związek z profilem obranych studiów, albowiem na Politechnice Białostockiej prowadzone są studia licencjackie z politologii. Zainteresowanie tymi magazynami wskazało 16% ankietowanych, natomiast czasopismami motoryzacyjnymi i komputerowymi – po 20%. Kobiety, studentki wszystkich lat studiów, jak nietrudno się domyślić, najczęściej czytają pisma kobiece. Pisma te czyta 16% ogółu badanej próby, w której kobiety stanowiły 32% (wykr. 4). Studentki, które nie wskazały prasy kobiecej, najczęściej sięgają po pisma o charakterze popularnonaukowym bądź wybierają czasopisma przyrodniczo-krajoznawcze lub o tematyce związanej z kierunkiem studiów. Wśród innych magazynów, na które zwrócili uwagę studenci Politechniki Białostockiej, znalazły się wspomniane wcześniej czasopisma przyrodniczo-krajoznawcze, np. „National Geographic”, a także architektoniczne i sportowe.

Wykres 4. Po jakiego typu czasopisma sięgasz?

Marek Misiak w „Forum Akademickim” wyraził opinię, iż „jest jednak rzecz, która w polskim społeczeństwie ma się słabo, ale wśród studentów – zadziwiająco dobrze. Jest nią czytelnictwo książek” (Misiak, 2011, s. 50). Kolejne pytania zawarte w ankiecie miały zweryfikować tę tezę. Pierwsze z nich brzmiało: Czy czytasz dla przyjemności w czasie wolnym? Zdecydowana większość respondentów, bo aż 82% przyznała, że tak. Pomimo 18% odpowiedzi negatywnych, wynik ten wyraźnie potwierdza opinię Misiaka. Należy jednak zauważyć, iż aktywność czytelników jest bardzo zróżnicowana. Wśród osób deklarujących czytanie książek znajdują się ci, którzy czytają dużo, jak i ci, którzy jedynie sporadycznie biorą książkę do ręki i ją jedynie przeglądają. Dopiero odpowiedź na kolejne pytanie pozwoliła ustalić, ile książek, poza podręcznikami akademickimi, w ciągu roku przeczytali studenci.

Autorzy badania przeprowadzonego przez Bibliotekę Narodową za rzeczywistych czytelników uważają tych, którzy przeczytali co najmniej 6 książek w ciągu roku. Gdy dana osoba czyta 7 książek i więcej jest już określana jako czytelnik intensywny. Natomiast w przypadku przeczytania mniejszej liczby pozycji jest czytelnikiem sporadycznym. Osoby nieczytające określa się mianem „poza książką” (Biblioteka Narodowa, 2010). Podobnej skali użyto w omawianym badaniu ankietowym. Zastosowano następujący podział 0 książek, 1-3 książki, 3-6 książek, 7 i więcej. Wyniki kształtowały się w następujący sposób: 10% badanych nie

Wykres 5. Ile książek w ciągu roku zdarza Ci się przeczytać?
(oprócz podręczników akademickich)

przeczytało żadnej książki. W tej grupie znaleźli się studenci obu płci studiujący na studiach inżynierskich lub licencjackich. 32% respondentów przeczytało od 1 do 3 książek w ciągu roku. Przeważały tu osoby studiujące na uzupełniających studiach magisterskich. Nieco mniej, bo 28% w ciągu roku przeczytało od 4 do 6 książek. Odpowiedzi takiej udzieliła taka sama liczba studentów zarówno pod względem płci, jak i stopnia studiów. Po 7 i więcej pozycji sięgnęło 30% ankietowanych (wykr. 5). W tym przypadku przeważali mężczyźni studiujący na studiach inżynierskich bądź licencjackich.

W ogólnopolskim badaniu Biblioteki Narodowej nie wyodrębniono grupy studentów, traktując ją jako jedną kategorię wraz z uczniami. Dlatego należy przyjrzeć się opublikowanemu raportowi pod wieloma różnymi kątami, by odnieść go do społeczności studenckiej. Aby wyniki łatwiej można było porównać, należałoby przyjąć kategoryzację czytelników zastosowaną w raporcie BN. Operując tymi kategoriami, stwierdzić można, iż poza obiegiem książki pozostaje 10% studentów Politechniki Białostockiej. Czytelnikami sporadycznymi jest 60% badanych, zaś intensywnymi – 30%. W odniesieniu do ogółu społeczeństwa powyżej 15 roku życia, które badane było przez Bibliotekę Narodową, wyniki kształtowały się w następujący sposób: nieczytający książek – 56%, czytelnicy sporadyczni – 32%, czytelnicy intensywni – 12%.

Studenci stanowią społeczność składającą się w większości z młodych osób, dlatego też warto uzyskane dane porównać z tymi, które dotyczą ogólnopolskiej grupy wiekowej 20-29 lat. Wyniki badań BN dla tej grupy kształtowały się w następujący sposób: nieczytający książek – 49%, czytelnicy sporadyczni – 39%, czytelnicy intensywni – 12%.

Jednakże społeczność w tym przedziale wieku obejmuje szersze spektrum osób, wśród których studenci są jedną z podgrup. Dlatego też warto przyrzeć się danym dotyczącym grupy uczniów i studentów. Według badań ogólnopolskich w tej grupie poza książką pozostaje 33% badanych, czytelnikami sporadycznymi jest 49%, natomiast czytelnikami intensywnymi – 19% badanych.

Warto zauważyć, że studenci zaliczają się do grona osób z wykształceniem wyższym, gdyż część z nich, która studiuje na uzupełniających studiach magisterskich może pochwalić się dyplomem licencjata. Ogólnopolski raport BN bierze pod uwagę ogólną grupę czytelników z wyższym wykształceniem, dla której stwierdzono, że 25% osób do niej należących nie czyta książek. Natomiast 52% tej grupy sięga po 1-6 książek rocznie, zaś 23% – czyta lub przegląda w całości lub fragmencie 7 bądź więcej książek (Biblioteka Narodowa, 2010). Te dane mogą świadczyć o trwałości nawyków czytelniczych ukształtowanych wśród studentów, bo dane dotyczące studentów Politechniki Białostockiej i dane dotyczące ogółu osób z wykształceniem wyższym nie różnią się w istotny sposób.

Raport BN zawiera też dane o stanie czytelnictwa w różnych regionach Polski. Respondentami omawianej w artykule ankiety byli studenci Politechniki Białostockiej, a więc osoby, które w większości zamieszkują województwo podlaskie. Według badań przeprowadzonych przez BN we wschodnim regionie kraju, do którego zalicza się Podlasie, poza społecznym obiegiem książki pozostaje aż 60% ankietowanych, 30% czyta od 1 do 6 książek rocznie i tylko 9% sięga po 7 i więcej książek (Biblioteka Narodowa, 2010).

W tabeli 2 przedstawione jest zestawienie omówionych powyżej porównań danych uzyskanych w badaniu przeprowadzonym wśród studentów Politechniki Białostockiej z danymi opublikowanymi w raporcie dotyczącym stanu czytelnictwa w Polsce.

Tabela 2

Odpowiedzi na pytanie o czytelnictwo książek a zmienne społeczno-demograficzne

Ilość książek przeczytanych w ciągu ostatnich 12 miesięcy	Wyniki badań przeprowadzonych przez Bibliotekę Narodową						Wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów przez Bibliotekę Politechniki Białostockiej
	Ogółem	Wiek 20-29	Miejsce zamieszkania miasto 100-500 tys.	Wykształcenie wyższelicencjat	Grupa społeczno-zawodowa uczniowie i studenci	Region wschodni	
0	56%	49%	45%	25%	33%	60%	10%
1-6	32%	39%	37%	52%	49%	30%	60%
7 i więcej	12%	12%	18%	23%	19%	9%	30%

Nie tylko białostoccy studenci tak chętnie sięgają po książki. Na Politechnice Białostockiej prowadzone były również badania czytelnictwa w innym wymiarze – mające ocenić stan czytelnictwa wśród pracowników naukowych i doktorantów, którzy nie ukończyli 30 roku życia. Wykazały one, iż 4% młodych naukowców nie sięga w ogóle po książki, 66% czyta rocznie od 1 do 6 książek, a 30% – w ciągu roku czyta 7 lub więcej książek (Brzozowska-Szczecina & Radziszewska, 2011, s. 3). Porównując te wyniki z odpowiedziami uzyskanymi od studentów, można stwierdzić, iż kształtują się one bardzo podobnie (tab. 3). Co prawda, odsetek osób nieczytających w młodym pokoleniu inteligencji jest dość znaczny – 10%, jest on też znacząco niższy od ogólnego odsetka osób nieczytających w skali ogólnopolskiej, a także od odsetka nieczytających w ogólnopolskich podgrupach ludzi młodych (20-29 lat), ludzi z wyższym wykształceniem oraz studentów i uczniów.

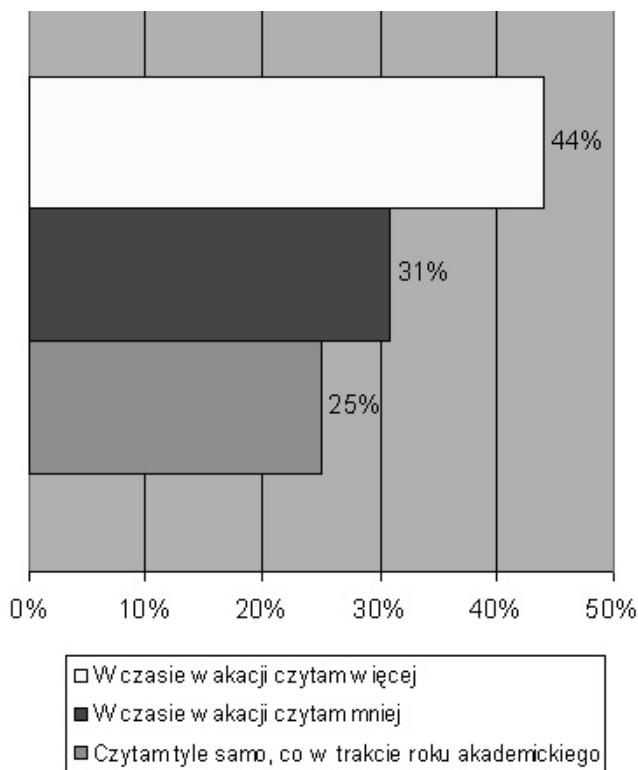
Tabela 3

Porównanie czytelnictwa studentów oraz młodych naukowców Politechniki Białostockiej

Liczba książek przeczytanych w ciągu ostatnich 12 miesięcy	Wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów przez Bibliotekę Politechniki Białostockiej	Wyniki badań przeprowadzonych wśród młodych naukowców przez Bibliotekę Politechniki Białostockiej
0	10%	4%
1-6	60%	66%
7 i więcej	30%	30%

Warto zauważyć, iż studenci to grupa czytelników, która najwięcej wolnego czasu ma w wakacje. Czy ten czas poświęca na czytanie? M. Misiak stwierdza: „czytają zarówno studenci uczelni technicznych, jak i uniwersytetów, kobiety i mężczyźni, literaturę bardziej lub mniej ambitną. Przytłaczająca większość «połyka», przez nikogo nie przymuszana, przynajmniej kilka książek w ciągu każdego semestru. A prawdziwa orgia czytania następuje w wakacje” (Misiak, 2011, s. 50). Aby zbadać, jak kształtuje się czytelnictwo poza trwaniem roku akademickiego, zapytano, czy liczba czytanych książek ulega zmianie w czasie wakacji. Studenci mogli zaznaczyć jedną z trzech opcji: tak, w czasie wakacji czytam więcej; czytam tyle samo, co w trakcie roku akademickiego lub tak, w czasie wakacji czytam mniej. Uzyskane odpowiedzi pokazują, że 44% studentów w czasie wolnym od nauki czyta więcej. Najczęściej odpowiadali tak mężczyźni studiujący na studiach I stopnia oraz generalnie kobiety. Dla 25% respondentów ilość czasu wolnego nie ma większego znaczenia, gdyż czyta tyle samo książek zarówno w czasie roku akademickiego, jak i podczas wakacji. Takiej odpowiedzi udzielali najczęściej studenci płci męskiej. Natomiast 31% przyznało, iż w wakacje czyta mniej (wykr. 6). Tę opcję zaznaczali zwłaszcza studenci studiów II stopnia. Ankieta wykazała więc, że duża część studentów istotnie w czasie wolnym czyta więcej, jednak 1/3 ankietowanych przyznała, iż w wakacje czyta mniej.

Wzorując się na ostatnich badaniach czytelnictwa BN, w ankiecie przeprowadzonej wśród studentów Politechniki Białostockiej zapytano, czy w ciągu ostatniego miesiąca ankietowani przeczytali tekst dłuższy niż 3 strony maszynopisu. Twierdzącej odpowiedzi udzieliło 96% badanych. Taki wynik jest oczywisty, studenci muszą mieć kontakt ze słowem pisa-

Wykres 6. Czy ilość czytanych przez Ciebie książek ulega zmianie w czasie wakacji?

nym. Poza tym jest to specyficzna grupa czytelników, którzy wykazują się dużym potencjałem intelektualnym, są ambitni i ciekawi świata, co znacząco wpływa na czytelnictwo różnorodnych tekstów. Jak zauważono wcześniej, studenci w znacznej większości sięgają po czasopisma i prasę codzienną, jak również czytają teksty umieszczone na portalach internetowych. Podobne pytanie o czytanie dłuższych tekstów zadały również autorki badające czytelnictwo wśród „młodej inteligencji technicznej” na przykładzie pracowników naukowych i doktorantów Politechniki Białostockiej. Zaskakujące jest to, iż otrzymane przez nie odpowiedzi są identyczne z tymi, jakich udzielili studenci tej samej uczelni. W tabeli 4 zaprezentowano odniesienie wyników badań przeprowadzonych w Politechnice Białostockiej, do wyników badań ogólnopolskich Biblioteki Narodowej.

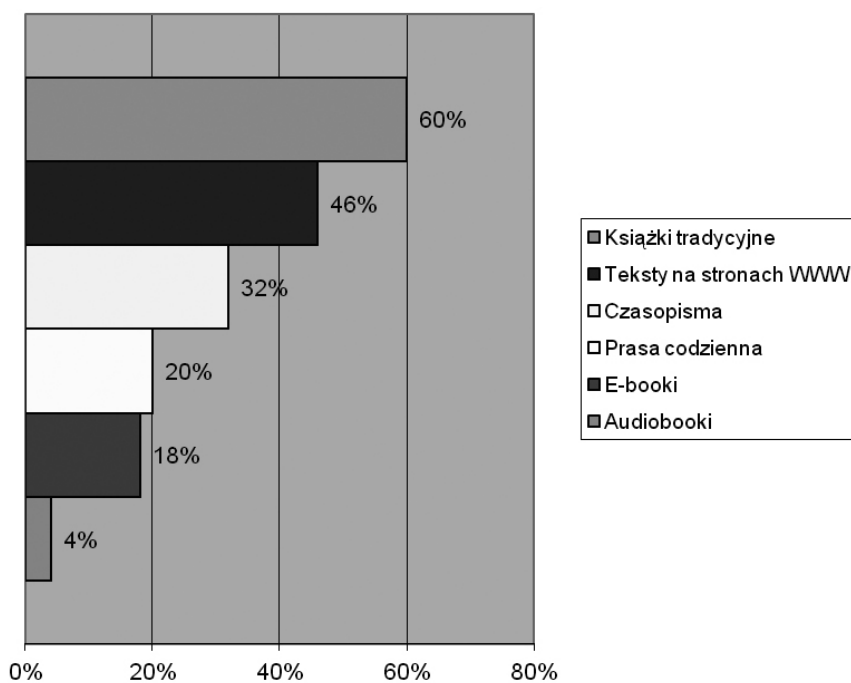
Kolejne pytanie miało na celu ustalenie, po jakiego rodzaju publikacje sięgają najczęściej studenci uczelni technicznej. Do wyboru były następujące kategorie: książki tradycyjne, czasopisma, prasa codzienna, teksty na stronach WWW, audiobooki oraz e-booki. Ten aspekt nie został ujęty w badaniach przeprowadzonych przez Bibliotekę Narodową, pomimo iż daje obraz czytelniczego wykorzystania rynku wydawniczego. Ankieta przeprowadzona wśród studentów wykazała, iż niesłabnącym 60% zainteresowaniem w dalszym ciągu cieszą się tradycyjne książki. Na czasopisma wskazało 32% osób, zaś 20% na prasę codzienną. Wskazania te kształtowały się równomiernie, niezależnie od płci oraz stopnia podjętych studiów. W przypadku nowszych nośników przekazu treści, tylko 4% studentów,

Tabela 4

Odpowiedzi na pytanie o czytelność dłuższych tekstów a zmienne społeczno-demograficzne

Czy w ciągu ostatniego miesiąca przeczytałeś jakiś tekst dłuższy niż 3 strony maszynopisu?	Wyniki badań przeprowadzonych przez Bibliotekę Narodową						Wyniki badań przeprowadzonych przez Bibliotekę Politechniki Białostockiej
	Ogółem	Wiek 20-29	Miejsce zamieszkania miasto 100-500 tys.	Wykształcenie wyższe/licencjat	Grupa społeczno-zawodowa uczniowie i studenci	Region wschodni	
Nie	46%	48%	38%	19%	27%	49%	4%
Tak	54%	52%	62%	81%	73%	51%	96%

głównie ci studujący na uzupełniających studiach magisterskich, wybrało audiobooki. Zainteresowanie e-bookami jest wyraźnie większe: 18% respondentów, w większości mężczyźni, wskazało, że chętnie sięgnęliby po nie. Po teksty na stronach WWW sięga natomiast 46% badanych. Studenci, szczególnie uczący się na uczelni technicznej, muszą mieć dostęp do najnowszych badań czy rozwiązań proponowanych w danej dziedzinie, te najczęściej można znaleźć w Internecie, czasopismach, e-bookach lub e-czasopismach (wchodzących w skład baz danych), ma to swój wyraz w wynikach przeprowadzonej ankiety (wykr. 7).

Wykres 7. Po jakiego typu literaturę sięgasz najchętniej?

Tabela 5

Odpowiedzi na pytanie o typ czytanych publikacji

Typ publikacji	Wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów przez Bibliotekę Politechniki Białostockiej	Wyniki badań przeprowadzonych wśród młodych naukowców przez Bibliotekę Politechniki Białostockiej
E-booki	18%	30%
Audiobooki	4%	6%
Książka tradycyjna	60%	66%
Teksty na stronach WWW	46%	84%
Prasa codzienna	20%	48%
Czasopisma	32%	72%

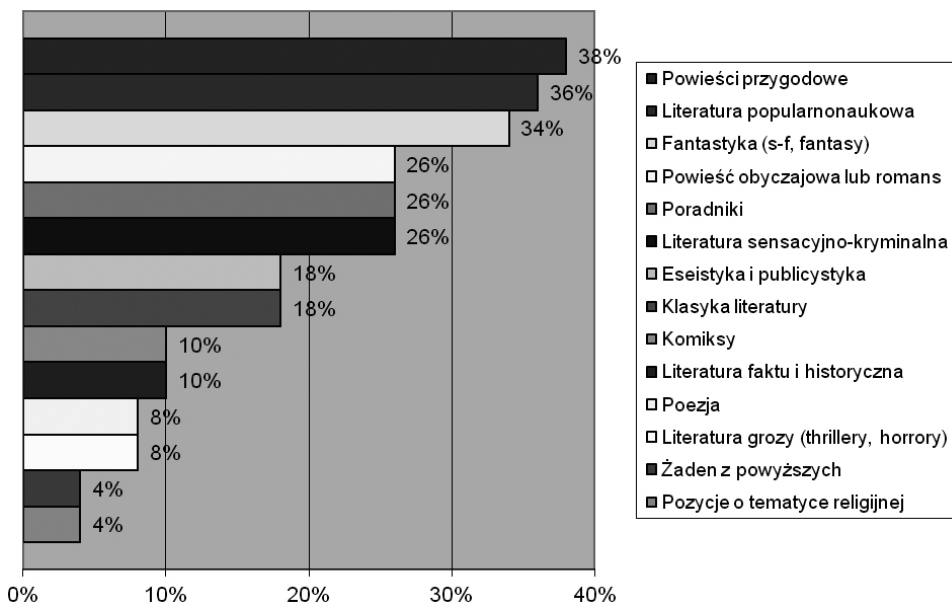
Marek Misiak zauważył, że pytane przez niego osoby „W postaci e-booków (...) czytają też te książki, do których w wersji papierowej nie byłyby w stanie dotrzeć – np. zagraniczne książki naukowe” (Misiak, 2011, s. 51). Możliwe jest, że podobna motywacja jest podstawą zainteresowania e-bookami studentów Politechniki Białostockiej. Natomiast brak zainteresowania audiobookami może wynikać zarówno z profilu uczelni, specyfiki nośnika, jak też warunków do słuchania tego typu książek.

Udzielone przez studentów odpowiedzi na pytanie dotyczące preferencji ankietowanych w zakresie typów publikacji nieco różnią się od tych, wskazanych przez młodych naukowców i doktorantów. Obie grupy wskazywały na popularność papierowej książki i w obu przypadkach waha się ona w granicach 60% (Brzozowska-Szczecina & Radziszewska, 2011, s. 4). Jednakże na tym podobieństwo praktycznie się kończy (tab. 5). Z badań wynika, że studenci skupiają się jedynie na kilku – jednym, dwóch typach publikacji, podczas gdy młodzi naukowcy starają się wykorzystywać w równym stopniu nowe, jak i tradycyjne nośniki przekazu, czerpiąc informacje z wielu różnych typów publikacji. Zdziwiał fakt tak małego wykorzystania tekstów publikowanych na stronach WWW przez studentów Politechniki Białostockiej. Natomiast u naukowców wysokie wskazania dla czasopism i tekstów publikowanych na stronach WWW mogą świadczyć o potrzebie weryfikacji danych zaczerpniętych z Internetu, a więc nie do końca wiarygodnego źródła, a wyższe wskazania dla prasy codziennej potwierdzają fakt, iż osoby te pomimo, iż korzystają z nowoczesnych technologii, to wciąż wolą sięgać po tradycyjne nośniki.

Mając na uwadze badania przeprowadzone przez Bibliotekę Narodową, zapytano studentów Politechniki Białostockiej o ich gusta czytelnicze. Jak zauważa M. Misiak „dla wielu studentów nieistotny jest tradycyjny (a kwestionowany również przez literaturoznawców) podział na literaturę wysoką i popularną” (Misiak, 2011, s. 50), dlatego w możliwych odpowiedziach na zapytanie nie padła propozycja literatury wysokoartystycznej. Ankietowani mieli wskazać rodzaj literatury, który ich interesuje. Do wyboru były następujące opcje: poezja, fantastyka (s-f, fantasy), literatura sensacyjno-kryminalna, powieść obyczajowa lub romans, literatura faktu i historyczna, literatura popularnonaukowa, pozycje o tematyce religijnej, komiksy, literatura grozy (thrillery, horrory), powieści przygodowe, klasyka literatury, eseistyka i publicystyka, poradniki, żaden z powyższych. Największym zainteresowaniem białostockich studentów cieszy się powieść

przygodowa, gdyż sięgnęłoby po nią 38% badanych. Wśród osób, które najchętniej czytają tego rodzaju literaturę znaleźli się studenci studiów magisterskich, a także mężczyźni studiujący na studiach I stopnia. Zaraz za powieścią przygodową plasuje się literatura popularnonaukowa, którą wybrałoby 36% studentów, głównie mężczyzn studiujących na studiach II stopnia. Badania przeprowadzone przez BN wskazały, iż fantastykę czyta 10% respondentów (Biblioteka Narodowa, 2010), natomiast ankieta przeprowadzona na Politechnice Białostockiej ujawniła, iż interesuje się nią 34% studentów – szczególnie zainteresowanie fantastyką przejawiają mężczyźni studiujący na studiach inżynierskich czy licencjackich. Różnica między tymi danymi może wynikać z faktu, iż fantastyką interesują się głównie młodzi mężczyźni, a wyniki badania Biblioteki Narodowej odnoszą się do całości społeczeństwa, niezależnie od wieku i płci. Według raportu BN na dalszej pozycji pod względem wyborów czytelniczych znajdują się: książki sensacyjno-kryminalne, powieści obyczajowe lub romanse, a także poradniki – po te pozycje sięga 26% ankietowanych (Biblioteka Narodowa, 2010). Audytorium czytelnicze tych rodzajów literatury wśród studentów Politechniki Białostockiej kształtuje się w następujący sposób: po literaturę obyczajową czy romanse sięgają studentki wszystkich lat studiów – 26% badanych, zaś książki sensacyjno-kryminalne cieszą się uznaniem wśród studentów płci męskiej – odpowiedzi tej udzieliło również 26%. Wyraźny jest tu podział na literaturę o „męskiej” i „damskiej” tematyce. Poradniki najczęściej są wybierane przez studentów obu płci uzupełniających studiów magisterskich. Porównując wyniki ankiety z wynikami badań opublikowanymi przez Bibliotekę Narodową, można zauważyć wyraźną różnicę w czytelnictwie poradników. Według badań BN generalnie nie cieszą się one dużym zainteresowaniem – jedynie 9% wskazań (Biblioteka Narodowa, 2010). Na Politechnice Białostockiej zainteresowanie nimi zadeklarowało natomiast 26% studentów. Wiązać się to może z tym, że osoby studiujące na kierunkach technicznych zwykle aktywne są w rozmaitych działaniach praktycznych.

Klasykę literatury bądź eseistykę i publicystykę przeczytałoby 18% studentów Politechniki Białostockiej. Te wskazania kształtowały się w równomierny sposób, jeśli chodzi o stopień studiów i płeć. W porównaniu z wynikami badań opublikowanymi przez Bibliotekę Narodową zwraca uwagę sześciokrotnie większa poczytność eseistyki w środowisku białostockich studentów niż w całym polskim społeczeństwie. Mniejszą popularnością cieszą się publikacje, takie jak komiks oraz literatura faktu i historyczna – interesują one jedynie 10% „techników”. Trzeba podkreślić, iż po komiksy częściej sięgają mężczyźni rozpoczynający studia, zaś literatura faktu interesuje głównie mężczyzn kończących swoją edukację. W porównaniu z resztą społeczeństwa trzeba wskazać, iż studenci uczelni technicznych czytają mniej literatury faktu, albowiem ogólne czytelnictwo tego rodzaju książek według Biblioteki Narodowej kształtuje się na poziomie 15% (Biblioteka Narodowa, 2010). Wskazania studentów dotyczące pozostałych typów literatury kształtowały się w następujący sposób: 8% badanych wybrałoby poezję bądź literaturę grozy, zaś 4% zaznaczyło literaturę religijną, tyle samo też nie sięgnęłoby po żaden rodzaj z wymienionych w ankiecie (wykr. 8).

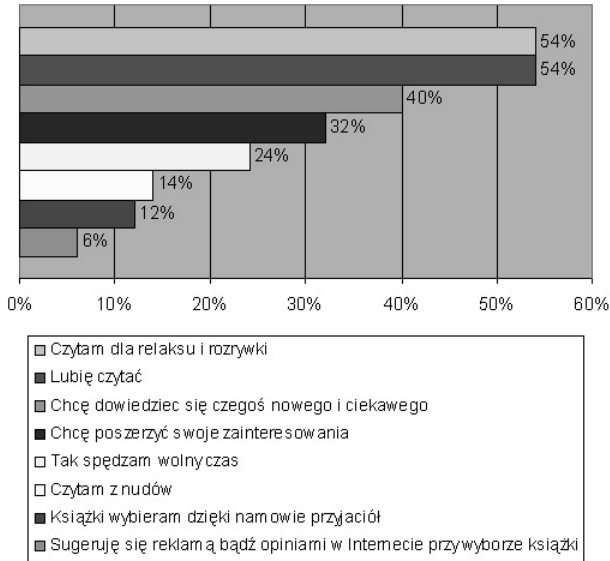

Wykres 8. Jaki rodzaj literatury Cię zainteresuje?

Podobne pytanie o typ preferowanej literatury padło również w ankiecie skierowanej do młodych pracowników naukowych i doktorantów. W tym przypadku najbardziej poczytnym rodzajem literatury okazała się literatura fachowa. Kolejne miejsca natomiast zajęły fantasy, powieści sensacyjno-kryminalne i przygodowe, literatura popularnonaukowa oraz publikacje encyklopedyczno-poradnikowe. Najrzadziej czytany okazały się pozycje z zakresu literatury religijnej, ezoteryki i ufologii oraz poezja (Brzozowska-Szczecina & Radziszewska, 2011, s. 5-6). Biorąc pod uwagę wyniki obu przeprowadzonych ankiet, można stwierdzić, iż zarówno studenci, jak i młodzi pracownicy nauki oraz doktoranci Politechniki Białostockiej sięgają po podobne rodzaje literatury. Zazwyczaj ich wybory koncentrują się wokół pozycji, które mogą poszerzyć ich wiedzę lub takich, które mają wpływ na kreatywne myślenie i wyobraźnię, a których czytanie stanowi rozrywkę.

Niemniej ciekawe, jak rodzaj wybieranej literatury, są motywacje czytelnicze studentów uczelni technicznych, stąd w ankiecie umieszczono pytanie o powody sięgania po książkę lub czasopismo. Jak wskazują uzyskane odpowiedzi studenci Politechniki Białostockiej lubią czytać, postrzegając czytanie jako atrakcyjne źródło zarówno wiedzy o świecie, jak i rozrywki oraz metodę poszerzenia zainteresowań. Ponad połowa odpowiedzi (54%) brzmiała „bo lubię”. Tyle samo osób odpowiedziało, że czyta dla relaksu i rozrywki. Wskazuje to, iż czytanie w dalszym ciągu jest ważnym czynnikiem, umożliwiającym odcięcie się od szarej, zabieganej i stresującej codzienności poprzez przeniesienie się w zupełnie inny świat. Dla 40% respondentów sięganie po książki lub czasopisma pozwala dowiedzieć się czegoś nowego i ciekawego, natomiast 32% badanych stwierdziło, że poprzez czytanie poszerza swoje zainteresowania. Wskazania te sygnalizują kolejną ważną i znaczącą rolę czytelnictwa w życiu młodych ludzi.

Czytanie książki 24% respondentów uznaje za sposób spędzenia wolnego czasu, a 14% ankietowanych czyta z nudów. Rozkład pozostałych motywacji czytelniczych wyglądał następująco: 12% studentów wybiera książkę lub czasopismo dzięki namowie przyjaciół, ale już tylko 6% w swoich wyborach czytelniczych sugeruje się reklamą bądź opiniami w Internecie (wykr. 9). Tendencje te kształtują się bardzo podobnie wśród studentów i studentek oraz wśród słuchaczy obu poziomów studiów.

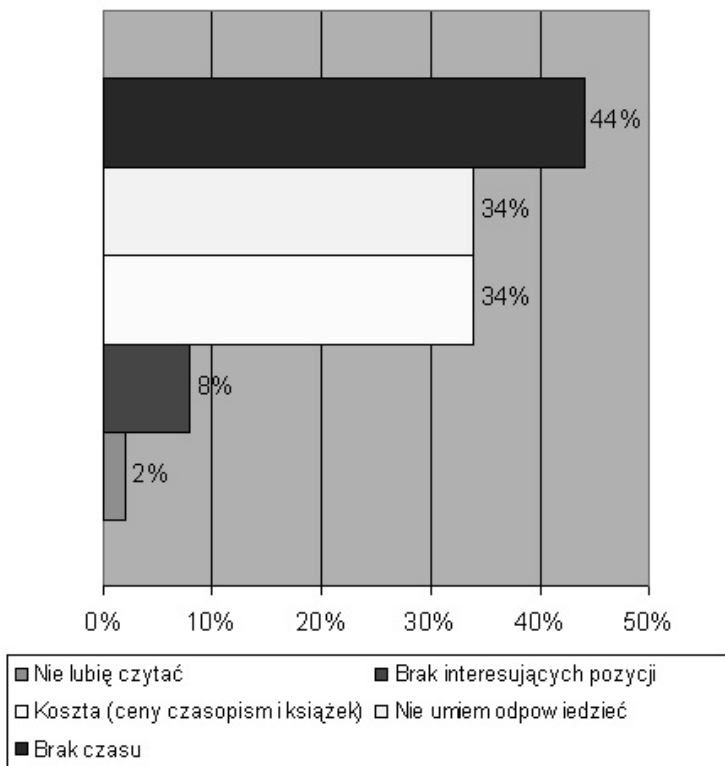

Wykres 9. Z jakich powodów sięgasz po książkę lub czasopismo?

Badania dotyczące czytelnictwa młodych naukowców wykazały, że również w tej grupie nie brakuje chęci do czytania. Jak piszą autorki tych badań, „zdecydowana większość z nich [młodych naukowców] – aż 80% ankietowanych – uznaje lekturę za dobrą formę rozrywki i relaksu. Ponad połowa ankietowanych czyta w celach edukacyjnych (54%), a także w celu poszerzenia swojej wiedzy i kompetencji pozazawodowych (52%)” (Brzozowska-Szczecina & Radziszewska, 2011, s. 4-5).

W badaniach sondujących stan czytelnictwa wśród studentów Politechniki Białostockiej starano się ustalić również czynniki zniechęcające do sięgnięcia po literaturę. Najwięcej osób, bo 44%, jako powód rzadkiego sięgania po książkę lub rezygnacji z czytania wskazywało brak czasu. Wśród innych odpowiedzi, stwierdzenie „nie lubię czytać” zaznaczyło 2% ankietowanych, natomiast 8% wskazało na brak interesujących pozycji na rynku wydawniczym; 34% nie umiało odpowiedzieć na to pytanie i tyle samo wskazało, iż mają na to wpływ koszt, czyli ceny czasopism i książek (wykr. 10). Odpowiedzi studentów kształtowały się w równomierny sposób, jeśli chodzi o stopień studiów i płeć.

Za pomocą kolejnego pytania ankiety starano się ustalić, jak często studenci Politechniki Białostockiej korzystają z bibliotek. Stwierdzono, że 43% ankietowanych korzysta z bibliotek mniej więcej raz w miesiącu. Nieco mniej, bo 39% stwierdziło, że z bibliotek korzysta raz w tygodniu lub częściej. Kilka razy w roku bibliotekę odwiedza 16%, natomiast 2%

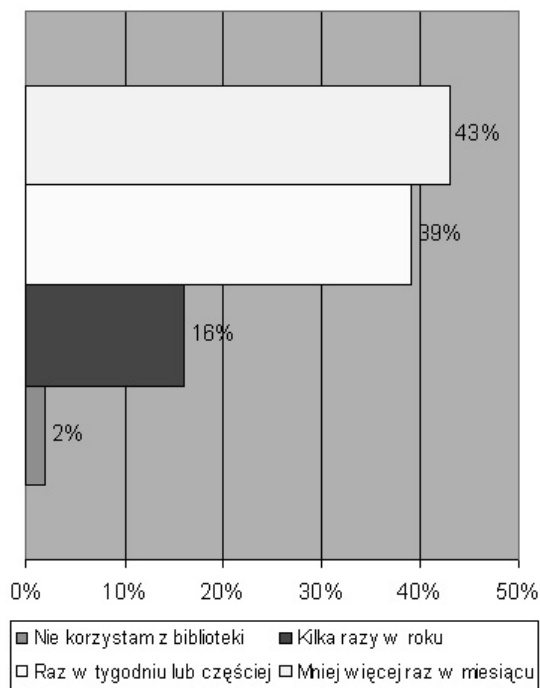

Wykres 10. Jaki jest powód tego, że rzadko bądź wcale nie czytasz?

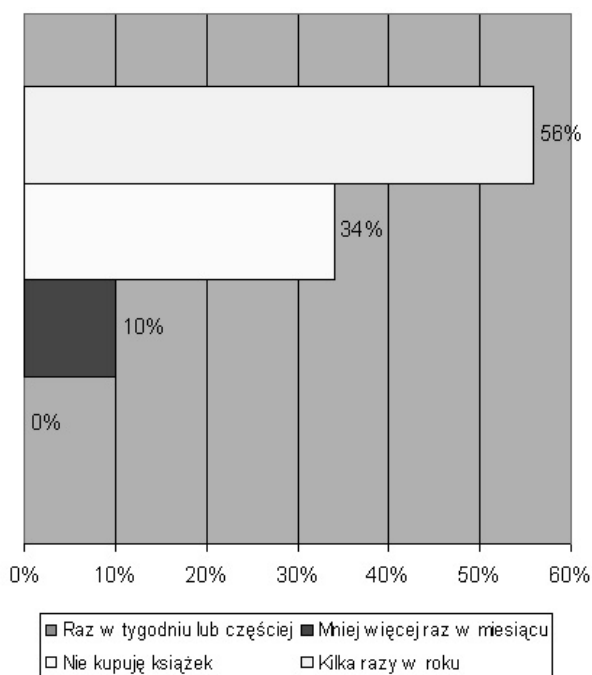
nie korzysta z bibliotek wcale (wykr. 11). Tendencje te kształtują się bardzo podobnie zarówno wśród studentów, jak i studentek, obu poziomów studiów.

Z raportu Biblioteki Narodowej o społecznym zasięgu książki w 2010 r. wynika, że z bibliotek w ciągu ostatniego roku skorzystało jedynie 16% Polaków, a znaczna większość społeczeństwa, bo aż 84% nie przekroczyła progu tych instytucji (Biblioteka Narodowa, 2010). Białostoccy studenci korzystają więc z bibliotek w wielokrotnie wyższym stopniu niż wskazywana przez BN średnia ogólnospołeczna, co wynika zapewne z potrzeb związanych z nauką.

Z badań Biblioteki Narodowej wynika, że w ciągu ostatnich 12 miesięcy tylko 28% dorosłych Polaków kupiło co najmniej jedną książkę, ale aż 73% nie kupiło żadnej (Biblioteka Narodowa, 2010). Także w badaniach prowadzonych wśród studentów Politechniki Białostockiej postanowiono sprawdzić, czy i jak często kupują oni książki w księgarniach, antykwariatach lub sklepach internetowych. Ponad połowa ankietowanych – 56% kobiet i mężczyzn, studentów wszystkich lat studiów przyznało, iż kupuje książki kilka razy w roku; 10% – mniej więcej raz w miesiącu. Osobami, które udzieliły takiej odpowiedzi były w większości studentki uzupełniających studiów magisterskich. W badanej populacji 34% nie kupuje książek wcale (wykr. 12). Tej odpowiedzi udzielali najczęściej mężczyźni studiujący na studiach inżynierskich bądź licencjackich.

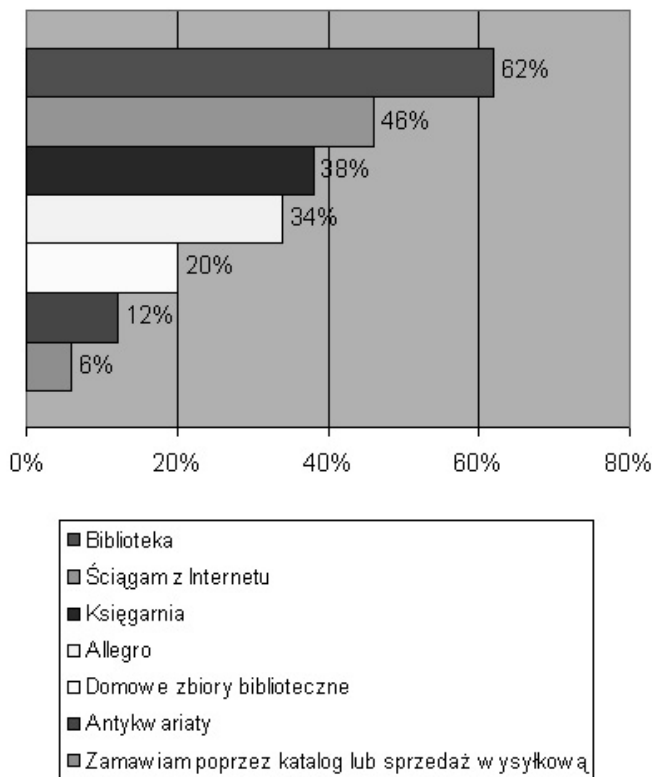

Wykres 11. Jak często korzystasz z bibliotek?

Wykres 12. Jak często kupujesz książki (w księgarniach, antykwariatach, sklepach internetowych etc.)?

Podjęto również próbę zdiagnozowania, z jakich źródeł najchętniej korzystają studenci Politechniki Białostockiej w celu dotarcia do interesującej ich książki. Ankieta wykazała, że 62% studentów wszystkich lat studiów, obu płci najczęściej korzysta z biblioteki. 46% wskazało, iż interesujące pozycje ściąga z Internetu, odpowiedzi takich najczęściej udzielali mężczyźni. Nieco mniej – 38%, stwierdziło, że aby dotrzeć do poszukiwanej książki korzysta z księgarni. W tym przypadku odpowiedzi udzieliło tyle samo osób zarówno jednej, jak i drugiej płci, obu poziomów studiów. 34% stwierdziło, iż głównym źródłem poszukiwań książkowych jest Allegro. Zakupów książek poprzez ten portal dokonują zazwyczaj studenci uzupełniających studiów magisterskich. 20% badanych najczęściej przegląda literaturę znajdującą się w domowych zbiorach bibliotecznych znajomych lub rodziny. Z tej możliwości najchętniej korzystają studentki studiów II stopnia. W antykwariatach zaopatruje się jedynie 12% badanych, a tylko 6% zamawia książki poprzez katalog lub sprzedaż wysyłkową (wykr. 13). Również w tych przypadkach najczęściej odpowiedzi takich udzielały kobiety kończące studia.

Wykres 13. Z jakich źródeł korzystasz najczęściej by dotrzeć do interesującej Cię książki?

Korzystanie z różnych źródeł pozyskiwania książek analizowano też w ogólnopolskich badaniach społecznego zasięgu książki. Z raportu Biblioteki Narodowej wynika, że z zakupu indywidualnego korzysta 38% społeczeństwa. Niestety, nie dokonano rozróżnienia na formy zakupu; biblioteki są źródłem książek dla 42% osób, a Internet – dla 2%. Zasta-

nawia tak mała liczba osób poszukujących literatury w Internecie, jednakże może się to wiązać ze słabą informacją w społeczeństwie na temat istnienia bibliotek cyfrowych oraz charakterem gromadzonych tam pozycji. Wśród źródeł dostępu do książek Biblioteka Narodowa wskazała również na księgozbiór domowy, z którego korzysta 28% respondentów, a także księgozbiór rodziny czy znajomych, na który wskazało 30% badanych (Biblioteka Narodowa, 2010). Porównanie wyników omawianych badań przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6

Odpowiedzi na pytanie o podstawowe źródła książek, wskazania w procentach.

Opracowanie własne na podstawie *Społecznego zasięgu książki 2010*

Źródło książek		Wyniki badań przeprowadzonych przez Bibliotekę Narodową	Wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów przez Bibliotekę Politechniki Białostockiej
Zakup indywidualny	Księgarnia	38%	38%
	Antykwariat		12%
	Allegro		34%
	Zamówienie z katalogu/sprzedaż wysyłkowa		6%
Biblioteka		42%	62%
Internet*		2%	46%
Księgozbiór domowy	Domowe zbiory biblioteczne znajomych/rodziny	28%	20%
Księgozbiór znajomych, rodziny		30%	

* Przez pozycje ściągnięte z Internetu rozumie się dostęp do książek poprzez biblioteki cyfrowe, portale, e-źródła etc.

Artykuł poświęcony badaniom czytelnictwa młodych naukowców i doktorantów z Politechniki Białostockiej również dostarcza informacji o źródłach pozyskiwania książek wykorzystywanych przez tę grupę czytelników. „Wyniki wskazują na wysoki udział wszelkich księgarni i portali aukcyjnych w procesie zdobywania nowych pozycji. Dowodzi to, że pracownicy naukowi poprzez różne formy zakupu poszerzają swój prywatny księgozbiór. Wysoki wynik publikacji ściągniętych poprzez Internet jest dowodem na wciąż rosnące znaczenie elektronicznej formy książki i druku. Nie zawsze oznacza to, że musi się to odbywać w sposób niezgodny z prawem, liczba witryn z tekstami udostępnianymi na licencji Creative Commons ciągle wzrasta, o czym wiedzą gorliwi czytelnicy. Liczba odpowiedzi, które uzyskały biblioteki, pozwala wierzyć, że nie zostały one zapomniane jako jedno z głównych źródeł dostarczania literatury” (Brzozowska-Szczecina & Radziszewska, 2011, s. 7-8). Porównując wyniki uzyskane w tych dwóch badaniach, można stwierdzić, iż studenci chętniej i częściej korzystają z bibliotek niż pracownicy naukowi, lecz też mniej od młodych naukowców kupują książek (tab.7). Zależności te są proporcjonalne i wynikają prawdopodobnie z ograniczonych możliwości finansowych studentów. Można również zauważyć, iż wśród studentów, mniej popularne niż wśród młodych naukowców, są kluby książki oraz różnego rodzaju formy sprzedaży wysyłkowej. Można sądzić, że wynika to z przejmowania tych źródeł

pozyskiwania książek przez Internet. Pozostałe wskazania kształtują się podobnie.

Tabela 7

Odpowiedzi na pytanie o źródła pozyskiwania książek

Źródło książek	Wyniki badań przeprowadzonych wśród studentów przez Bibliotekę Politechniki Białostockiej	Wyniki badań przeprowadzonych wśród młodych naukowców przez Bibliotekę Politechniki Białostockiej
Księgarnie	38%	58%
Księgarnie internetowe		58%
Allegro	34%	38%
Kluby książki	6%	16%
Inne formy sprzedaży wysyłkowej		2%
Kioski	brak danych	10%
Supermarkety		12%
Stoiska, bazy		4%
Antykwariaty	12%	18%
Ściąganie przez Internet	46%	44%
Biblioteki	62%	40%
Zbiory znajomych	20%	32%
Inne	brak danych	2%

W celu zdiagnozowania, jakim autorytetem cieszy się w dzisiejszych czasach książka, zapytano, czy jest ona dobrym prezentem. Aż 88% respondentów przyznało, że książka to dobry i wartościowy podarunek, natomiast 12% nie zgodziło się z tą opinią.

PODSUMOWANIE

Omówione w artykule badanie służyło ocenie stanu czytelnictwa wśród studentów uczelni technicznych. Jak wspomniano zagadnieniem tym w kontekście „humanizacji inteligencji technicznej” w latach 70. XX w. zajmował się S. Gorzkowicz. Od tego czasu wiele się zmieniło, rozwinęły się nowe formy komunikacji piśmienniczej oraz rozrywki wspierane przez technologię informatyczną, a według badań społecznego zasięgu książki jej pozycja ulega osłabieniu w polskim społeczeństwie. Jednak biorąc pod uwagę całość wyników ankiety przeprowadzonej wśród studentów Politechniki Białostockiej, można wysunąć pozytywne wnioski o czytelnictwie i postawie studentów kierunków technicznych wobec problematyki humanistycznej. Jest to społeczność, która stara się czytać książki. Studenci Politechniki Białostockiej, pomimo zainteresowań raczej technicznych związanych z wybranym kierunkiem studiów, chcą znaleźć czas na lekturę książek i czasopism.

Jak pokazały wyniki badania, ankietowani preferują bardziej instytucjonalizowane sposoby dotarcia do literatury, bo większość z nich korzysta z bibliotek. Jednakże dość często docierają do publikacji również ściągając je z Internetu. Niezaprzeczalnie wiąże się to z ciągłym rozwojem tego medium i nowymi możliwościami, jakie ono daje. Za słuszną można

więc uznać opinię M. Misiaka, że „Studenta może nie stać na fizyczny byt, jakim jest drukowana książka, ale jej esencja, zawartość treściowa jest dla niego czymś wartym uwagi” (Misiak, 2011, s. 51). Dlatego też stara się do niej dotrzeć w różny sposób.

Przeprowadzone badanie wykazało, iż przekaz internetowy coraz częściej pełni rolę głównego nośnika w przekazywaniu treści. Teksty zamieszczone w Internecie poprzez łatwość dostępu do nich i brak opłat stają się ważnym medium we współczesnym czytelnictwie. Jednakże nie umniejsza to w żadnym stopniu roli, jaką odgrywają nadal tradycyjne – drukowane formy tekstów.

W środowisku studentów uczelni technicznych czytelnictwo książek i czasopism ma duże znaczenie. Nadal aktualne jest stwierdzenie, iż: „w procesie samokształcenia kulturalnego, przy ograniczonych możliwościach czasowych i nacisku technicznego systemu myślenia, książka, słowo pisane, stanowi dla studentów samodzielną wartość” (Gorzkowicz, 1972, s. 120). Studenci wydają się to doceniać. Nie jest to grupa, która byłaby formalnie zobligowana do czytania, po literaturę sięga raczej z własnego wyboru. Duża liczba studentów uczelni technicznej sięgających po książkę z własnej inicjatywy świadczy o różnorodnych funkcjach, jakie pełni słowo pisane, zaś wybory czytelnicze białostockich studentów wskazują, iż czytelnictwo nadal jest dobrą formą rozrywki i relaksu. Ankietowani niejednokrotnie wskazywali na poszerzenie wiedzy dzięki czytaniu. Najbardziej optymistyczną obserwacją uzyskaną w badaniach czytelnictwa wśród studentów Politechniki Białostockiej jest to, że procent osób nieczytających w ogóle jest w tej populacji znikomy.

BIBLIOGRAFIA

- Biblioteka Narodowa (2010). *Społeczny zasięg książki 2010 – komunikat z badań Biblioteki Narodowej* [online]. Biblioteka Narodowa [dostęp: 02.05.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.bn.org.pl/download/document/1297852803.pdf>>.
- Brzozowska-Szczecina, Emilia; Radziszewska, Justyna (2011). U progu kariery... co czytają młodzi naukowcy? Badania ankietowe na Politechnice Białostockiej. *Biuletyn EBIB* [online] nr 5 (123); [dostęp: 05.12.2011]. Dostępny w World Wide Web: <<http://www.nowyebib.info/biuletyn/plan-numerow/504-biuletyn-ebib-nr-52011123>>.
- Cholewiński, Mirosław (2008). Wspieranie czytelnictwa studentów oraz studiowanie literatury przedmiotu jako ważne zadanie nauczycieli akademickich. W: *W kręgu problemów edukacyjnych i wychowawczo-rehabilitacyjnych*. Red. R. Stojęcka-Zuber, M. Kaliszewska, M. Cholewiński. Kielce: Świętokrzyska Szkoła Wyższa w Kielcach, s. 101-109.
- Dunin, Janusz (1991). O czytaniu. *Przegląd Biblioteczny*, z. 1, s. 33-41.
- Gorzkowicz, Stanisław (1972). *Czytelnictwo studentów. Studium nad zagadnieniem humanizacji inteligencji technicznej*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Has-Tokarz, Anita (2008). Czytają, nie czytają..., o kulturze czytelniczej studentów w epoce mediów elektronicznych. W: *Czas ukoj nas? Jakość życia i czas wolny we współczesnym społeczeństwie*. Red. nauk. W. Muszyński. Toruń: Adam Marszałek, s. 260-271.
- Kowalczyk, Marlena Mirosława (2009). Postawy studentów wobec czasu wolnego. W: *Człowiek – rodzina – społeczeństwo w różnych układach życia zbiorowego*. Red. nauk. M. M. Kowalczyk. Łódź: Leader-Great Publishers, s. 243-252.
- Maksymowicz, Agata (1996). Formy wykorzystania czasu wolnego w opinii badanych. W: *Pierwszy rok studiów w uczelni technicznej*. Red. J. Bugła. Kraków: Wydaw. Eureka, s. 171-180.
- Misiak, Marek (2011). Czytelnictwo. *Forum Akademickie*, nr 2, s. 50-51.
- Skwarnicki, Marek (1960). Czytelnictwo i metody jego badania. W: *Problemy czytelnictwa w wielkich miastach*. Red. S. Tazbir. Warszawa: SBP, s. 241-253.
- Wojciechowski, Jacek (1999). *Czytelnictwo*. Kraków: Wydaw. Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Kwestionariusz badania poziomu czytelnictwa wśród studentów Politechniki Białostockiej

Przez czytelnictwo rozumie się:

– czytanie przez studentów literatury o tematyce niezwiązanej z kierunkiem studiów;

– czytanie przez studentów prasy codziennej, czasopism, magazynów.

Uprzejmie proszę o wypełnienie niniejszej ankiety. Ankieta jest anonimowa, a uzyskane wyniki posłużą do opracowania badań dotyczących poziomu czytelnictwa wśród studentów uczelni technicznych.

1. Płeć: Kobieta Mężczyzna

2. Na którym roku studiujesz?

- I rok studiów inżynierskich
- I rok studiów magisterskich
- II rok studiów inżynierskich
- II rok studiów magisterskich
- III rok studiów inżynierskich

3. Czy i jak często sięgasz po prasę codzienną?

- nie czytam prasy codziennej
- czytam tylko prasę darmową, typu: „Metro”, „Teraz Białystok”
- kupuję sporadyczne, podczas dłuższej jazdy autobusem, czy pociągiem
- kupuję od czasu do czasu
- staram się czytać codziennie
- czytam wydania internetowe

4. Jeśli tak, to jakie tytuły czytasz najczęściej?

- „Kurier Poranny”
- „Gazeta Współczesna”
- „Gazeta Wyborcza”
- „Rzeczpospolita”
- „Dziennik. Polska. Europa. Świat”
- „Polska. The Times”
- inne (jakie?) . . . . .

5. Czy czytasz regularnie czasopisma lub magazyny?

- nie
- tak, raz w miesiącu
- tak, raz na dwa tygodnie
- tak, raz w tygodniu

6. Jeśli tak, jakiego typu są to czasopisma (magazyny)?

- popularnonaukowe
- publicystyczne
- motoryzacyjne
- komputerowe

- kobiece
- inne (jakie?) .....

7. Czy czytasz dla przyjemności w czasie wolnym?

- tak
- nie

8. Ile książek w ciągu roku zdarza Ci się przeczytać? (oprócz podręczników akademickich)

- 0
- 1-3
- 4-6
- 7 i więcej

9. Czy liczba czytanych przez Ciebie książek ulega zmianie w czasie wakacji?

- tak, w czasie wakacji czytam więcej
- czytam tyle samo, co w trakcie roku akademickiego
- tak, w czasie wakacji czytam mniej

10. Czy w ciągu ostatniego miesiąca przeczytałeś jakiś tekst dłuższy niż 3 strony maszynopisu?

- tak
- nie

11. Po jakiego typu literaturę sięgasz najchętniej?

- książki tradycyjne
- prasa codzienna
- czasopisma
- teksty na stronach WWW
- audiobooki
- e-booki

12. Jaki rodzaj literatury Cię zainteresuje?

- poezja
- komiksy
- fantastyka (s-f, fantasy)
- literatura grozy (thrillery, horrory)
- sensacyjno-kryminalne
- powieść przygodowa
- powieść obyczajowa lub romans
- klasyka literatury
- literatura faktu i historyczna
- eseistyka i publicystyka
- literatura popularnonaukowa
- poradniki
- religijna
- żaden z powyższych

13. Z jakich powodów sięgasz po książkę lub czasopismo?

- bo lubię
- z nudów
- w ten sposób spędzam wolny czas
- dla relaksu i rozrywki
- za namową przyjaciół
- sugeruję się reklamą, opiniami w Internecie
- aby poszerzyć swoje zainteresowania
- aby dowiedzieć się czegoś nowego i ciekawego

14. Jaki jest powód tego, że rzadko bądź wcale nie czytasz?

- nie lubię czytać
- brak czasu
- brak interesujących mnie pozycji
- koszt (ceny czasopism i książek)
- nie umiem odpowiedzieć

15. Jak często korzystasz z bibliotek?

- kilka razy w roku
- mniej więcej raz w miesiącu
- raz w tygodniu lub częściej
- nie korzystam z bibliotek

16. Jak często kupujesz książki w księgarniach, antykwariatach, sklepach internetowych?

- nie kupuję książek
- kilka razy w roku
- mniej więcej raz w miesiącu
- raz w tygodniu lub częściej

17. Z jakich źródeł korzystasz najczęściej, by dotrzeć do interesującej Cię książki?

- księgarnia
- antykwariat
- biblioteka
- zamówienie z katalogu/sprzedaż wysyłkowa
- Allegro
- ściągam z Internetu
- domowe zbiory biblioteczne znajomych/rodziny

18. Czy uważasz, że książka to dobry prezent?

- tak
- nie

19. Ilu mieszkańców liczy miejscowość, w której mieszkasz?

- wieś
- miasto do 50 tys. mieszkańców
- miasto od 50 tys. do 100 tys. mieszkańców
- miasto od 100 tys. do 200 tys. mieszkańców
- miasto powyżej 200 tys. mieszkańców.

ANNA SIDORCZUK

The Library of Białystok University of Technology
e-mail: a.sidorczuk@pb.edu.pl

WHAT DO STUDENTS OF TECHNOLOGY UNIVERSITIES THINK ABOUT READING?

Researching the reading habits of the students of Białystok University of Technology

KEYWORDS: Readership. Students. Technology universities. Researching readership. Białystok University of Technology.

ABSTRACT: **Objective** – The paper is focused on reading habits of students of technology universities as exemplified by the students of Białystok University of Technology. **Research method** – In April and May 2011 the author addressed a survey to 500 students of Białystok University of Technology. Data obtained through this survey were compared to the results of the research entitled “Social range of books” published in 2010. **Results** – The research shows that only 30% of surveyed students were regular readers while 60% read sporadically and 10% did not read any book in the previous year. Students prefer institutional access to the literature, although quite frequently they download requested titles via Internet. The research also shows that web/electronic transmission increasingly becomes the leading channel for the transfer of the content. **Conclusions** – The students of Białystok University of Technology confirmed their settled reading habits, resembling thus other people with higher education, as specified in the research conducted by the National Library of Poland. The number of books purchased, the frequency of new purchases and library visits prove they are very active readers. It is important to observe here that reading habits gradually become dominated with the behavior related to online book purchases, online reading and e-book reading.

Artykuł w wersji poprawionej wpłynął do Redakcji 29 grudnia 2011 r.